

ALEX François

O susrig ble mraw vata DORIG

**Gaua island
Banks Islands, Vanuatu**

2003 - 2011

Rorwor vawē min kmi dōl!

Nassāk i Alex. Kmi to dōm wōn na mlēti? Long yia 2003 mi bin stap smoltaem long ples blong yufala, mo yufala i lanem mi long lanwis blong yufala.

Wok blong mi hem i blong holem taet ol lanwis blong Vanuatu. Mi wantem helpem yufala blong save raetem lanwis, blong i no save lus long fyuja. From samting ia nao mi bin mekem smol buk ia, blong ol pikinini mo ol bigbigwan ol i save ridim mo raetem lanwis blong **Dorig**.

Insaed long buk ia mi putum wanples samfala *kastom storian* blong Gaua we yufala long Dōrig i bin talem i kam mo mi rikodem. Woman blong mi Sawako hem i droem ol piya, mo mi mi raetem ol toktok. Blong raetem lanwis blong yufala, mi stap folet wan rot blong traem mekem se i mas isi long yumi evriwan: i mas isi long yumi ol bigbigwan, mo i mas isi long ol pikinini long fyuja.

Sipos yufala i laekem, bambae yumi save printim fulap ol kopi, blong givim i go long ol pikinini long skul blong yumi. I gut se yumi helpem gut yumi bakegen olsemia, blong holem taet lanwis mo kastom blong bifo.

Varean vilwo min kmi dōl.

Na Alex.

Franis, 2004 - Australia, 2011

Adres blong mi:

Alex FRANÇOIS
16 rue Laetitia
F.92500 RUEIL
FRANCE

email <francois@vjf.cnrs.fr>

tel (00.61)450960042

O magte ta Mke Grāt

John Collection Wemaras

Dōrig ~ 7 August 2003

**Na susrig sur o mērmer s·rō valrēg i tbirār.
Tuar qōn neñ, nēr t·togtog ti, i tbirār m·van
a ôt.**

**M·van a ôt, alē rār m·la nāvsirār, rār m·siw
le naw, rār t·venven o ninti law ti.**

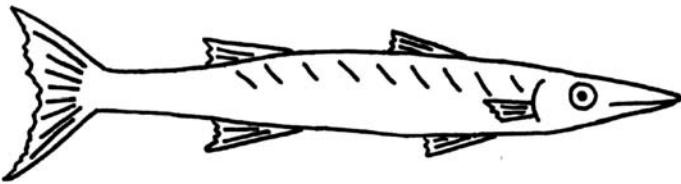
**Rār m·venven o ninti law neñ avvan, rār
m·mōl ma i vre, i tbirār m·mōl ma a ôt, rār
m·la ma namirār o law neñ, tōlnēr so gān.**

La tōlnēr t·gān qarqar wor ti.

Me·mmat ror, tbirār so van mlē a ôt.

**Ni roñ “Ra tbuk, kmur m·togtog, kmur kak
m·vanvan le naw wa, kmur vte vanvan te kēl
vak gin tuar o wreñra; kmur vte vanvan tvilag**

i tbikmur."

*te vak. Tekgor
kmur s·van aē,
kmur s·van wōn*

**Rār m·van mlē le naw me·tur nāvsirār, rār
m·van ror, rār so venven o ninti o law.**

**Rār m·venven neñ avvan, rār so van vga vak
gin tuar o wreñra.**

**Bas, rār so mōl ma i vre, tbirār m·mōl nok
ma a ḥot, tbirār so vārus rār; roñ "Kmur
m·dēñ ave?"**

**Roñ "Kmār m·dēñ gin o wreñra, kmār so van
vak, kmār so van vasul mlē vak gin tuar o
wreñra."**

**Tbirār roñ "Kmur gēn m·bas wor t'aē neñ!
Tekgor kmur s·van galāg mlē vak, kmur s·van
wōn i tbikmur."**

**Me·mmat ror le rorwor, rār m·van mlē le
naw, tbirār so van mlē a ḥot.**

**Rār m·van ror neñ le naw, rār m·venven o
law, avvan, rār roñ "Dār van sē vak sa?**

*Tbidār t-wes gor dār dēn vanvan vak sa ti sur
sa?"*

**Rār m-van vak, rār t-ven o law ti, rār m-roñ
wor sē: o magte so siol dēn ma lēlē lē.**

Roñ “*Kmur t-vēn o sav ti?*” **Roñ** “*O law.
Ngatōlkma ra tbikmār.*”

O magte neñ roñ “*Ngatōlgēn!*”

**M-van ma sur rār neñ, m-la dēn rār o law,
roñ** “*Kmur t-gān aksav ti?*”

Roñ “*Kmār t-gān qarqar wor ti.*”

Magte roñ “*Ar la ma!*” **Ni m-la ma, ni so tul
leñna bnēn.**

**Ni m-tul leñna bnēn, ni so tul kēl nālman
gor.**

**Tōlnēr t-taktak ti; taktak galāg wor, ni m-la
kēl dēn o mōnōn leñna bnēn, ni m-la ma;
ni m-la min rār, titi o law neñ va-mnog
nok.**

**Rār m-gān, rār me-tur ma, tōlnēr ra tbirār
m-gān, tbirār roñ:** “*Ra tbuk, sa gēn vawē le.
Kmur m-la o āv sa ave? O va sa me-mnog!*”

Rār roñ “*Vak sa gin magte.*”

Rār ~ “*Ar row kēl, kmur s·la namitōlgēn o āv dēn i magte.*”

**Rār m·sur·la kēl vak neñ, rār m·row sē vak,
i magte ni m·to kal nok.**

**Ni m·to srēg tuar masle bē; kma t·var o
masle bē neñ ti kak ‘Krēwelav’.**

**Rār me·tur o vni mtō, rār me·vrisa sag neñ,
rār sur·bē tētēg ni ti; magte so kal le mōs.**

Rār me·tkar ni sur o āv.

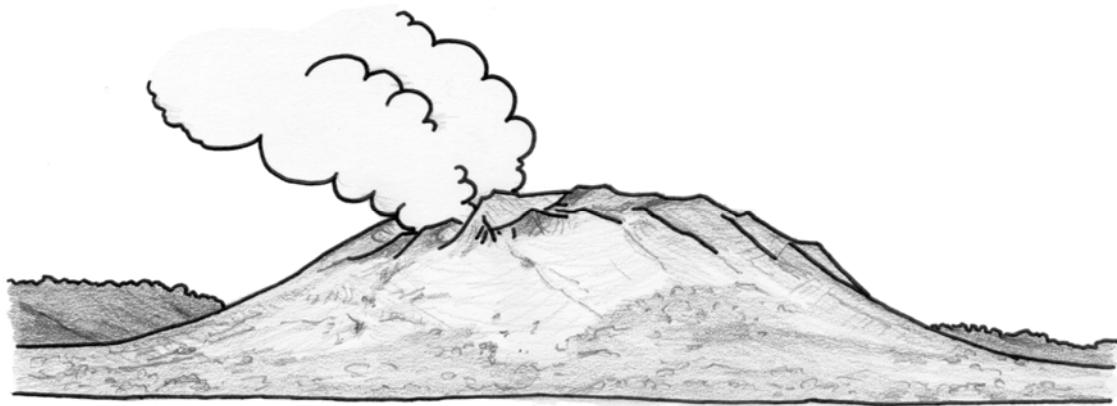
**I magte m·sasiw le masle bē, rār so sasiw le
masle bē, magte so kal le mōs.**

**Tōlnēr me·vrisa sag, vrisa sur bē sag avvan,
m·dēn o wasñin kma t·var ti kak a Nāvnimtō.**

**Rār me·vrisa vasul ni, rār so qāg tus o vni
mtō gor na ngon.**

**Magte m·row ma wa magte m·row gās rār,
titi o āv so gar gin o vni mtō.**

**O wasñin neñ, kma t·var ti roñ a Nāvnimtō.
Namirār o vni mtō t·tog gēs mlē ti, m·ris
vāt.**

**La rār m·la o āv neñ, rār so mōl kēl ma sur
i tbirār.**

**Tōlnēr so vōnagav vgar namitōlnēr o āv,
tōlnēr t·daw ngatōlnēr o gāngēn ni ti.**

**La i magte neñ ni m·tur a Nāvnimtō, ni so
salvut. Ni m·salvut, ni so row tog mke
tuar tōw, kma t·var ti roñ “a Mke Grāt”.**

**Ni m·row tog atwal ror, o āv so gān o ~ o āv
m·gān o wavlis, m·gān o dada rga, bas so
gān o rga.**

**Dēkēn, o magte neñ ni t·tog t' a Mke Grāt,
a mke tōw, o āv t·gān ti, m·gān sursur
nok, ni t·tog mlē ti m·dēñ naqri.**

Dōn qōñ, nēk va·mrōs tektek, nēk s·gav ma

**mke plēn — oke, nēk s·tek swēl ror: o āv
t·qoq ti a mke tōw, kma t·var ti roñ a Mke
Grāt.**

**Ni me·tger wor nok le tan, titi dēkēn ni
t·tog mlēti. O tōw neñ, kma t·var ti roñ a
Mke Grāt.**

**La magte t·tog t' a Mke Grāt neñ, ka ni o
āv.**

**Ni m·van dēn a le naw, tāre lōmlōmgāv neñ
rār me·tkar ni, ni m·to dēn rār.**

**Ni gēn so row tog t' a mke tōw neñ, a Mke
Grāt neñ, ni t·tog mlēti dēn naqri.**

**Dēkēn, nēr m·lēs tuar sas neñ nēr t·var ti
roñ ~ lelña Waetman, t·var ti roñ
'volkenu'. La le na·lñakma, le lanwis, kma
t·var ti roñ "Mke Grāt".**

Sususrig sa ni gēn t·bas gēn t' aē sa le.

Wgatgon

John Collection Wemaras

Dōrig ~ 8 August 2003

**Na, na ssāk John Collection. Na, na vata
Dōrig.**

**Na va·mrōs susrig tuar o susrig sa, sur tuar
o tañro, vat'aē sa na ssan i Wgatgon.**

**Añmo, nēr t·togtog ti, nēr t·togtog tñme sa ti,
nēr tek sē nablenēr o wde to·tger ti.**

**La, nēr so·vrēgēl tēmē o sav t·bāl nablenēr
o wde ti.**

**Nēr t·togtog avvan, nēr s·vanvan dēn a òt,
nēr s·mōl sē ma, nēr tek sē nablenēr o
wde me·tger.**

**M·nōs vālqōn vetñme. Tuar qōn neñ, nēr
m·van mlē a òt, nēr so vtog tuar nti
ñmerñmer.**

**Ron “Nēk s·togtog, nēk s·tektek gor nablegēn o
wde. O sav t·van ma ti t·bāl ti.”**

**Nér m·van dēn ni a ōt, nti mērmer neñ ni
m·togtог ni so vēg a mke wtag.**

O wtag sa kma t·var ti kak o wtag vulvrē.

**Ni t·tog t'a mke wtag, ni m·tek sē: i
Wgatgon so van ma.**

**Van ma neñ, ni me·qriñ o wde, ni m·vus
mat, ni so qāg le gatgon.**

Le gatgon neñ, o qarñain vēlwo row aē.

Ti ni kak to kēl nok ti, titi o nti mērmer roñ
*"Ey! Nēk gēn neñ nēk s·bālbēl nablekma o
wde le? Kma ka t·tek nablekma o wde to·tger
ti, nēk gēn neñ nēk s·bālbēl le?"*

**Titi, i Wgatgon so vit min ni roñ "Nēk s·sēw
ma!"**

La nti mērmer roñ "Na so·mrōs tēmē."

Roñ "Bek, nēk s·sēw ma!"

**Ti o nti mērmer neñ m·sēw ror, i Wgatgon
me·qriñ ni, so qāg ni le gatgon, o qarñain
vēlwo row le gatgon aē.**

**Ni so van mi o nti mērmer neñ, m·van mi sa
a Taqtaq, le qarña vāt, ni roñ "Lēwak!"**

Qarña vāt neñ m·wōt, rār m·kal bas sag i

llon, ni so vit kēl
min namon o qarñā
vāt neñ ni roñ
“*Lēbul*”, ti o qarñā
vāt so tbēñ kēl.

Rār so tog a llon neñ,
lēvēsil.

Ni m·la ror o wde
neñ, dēn le gatgon
ni roñ “*Dār s·gān o*
wde sa.”

Rār m·gān o wde neñ, t·gān qarqar wor ti.

Wgatgon t·gān tavul ti, brinti mērmer neñ
ni s·gān tavul tēmē sur ni s·gān late
vaqar.

Ti Wgatgon roñ “*Nēk s·gāngēn va·sav?*”

Roñ “*Na s·gāngēn sa, to·tqās ka ti.*”

Ti Wgatgon roñ “*To·tqās ti, kmi t·daksa ti?*”

Ti nti mērmer roñ “*Nēk s·van, nēk s·la ma o*
lēt, o darga, o āv, o wde; ti, o qet. Nēk s·la ma,
na so·tqās ngadār. Neñ ēn, dār s·gān va·wē.”

Ni roñ “Va·wē! Talōw, na s·van tek mlē o wde.”

Me mmat ror, ni m·kal i vre, ni roñ
“Lēwak!” O lēlē so wōt.

Ni m·kal bas dēn i vre, ni roñ “Lēbul!”
O lēlē so tbēñ.

Me·tbēñ neñ, ni m·van neñ, ni m·bāl o wde,
ni m·bāl o qet, ni m·la o lēt, ni m·la o
darga, ni m·la o āv, a vre.

Ni so van mlē ma, m·la min o nti mērmer, o
nti mērmer so·tqās.

Me·tqās o wde, o qet, ni me·rkāt, rār
m·gān, i Wgatgon roñ “Awē, ntuk! O
gāngēn vēwē gēn sa le! Talōw, dār s·wok mlē
o gāngēn sa, na s·van tas mlē o wde.”

I nti mērmer roñ “Va·wē.”

La o nti mērmer m·roñ tavul nok o vavgat
sa ni t·vit min o qarñā vāt ti roñ “Lēwak,
Lēbul!”

Ni m·van mlē dēn be van tas o wde, ti o nti
mērmer roñ “Na s·vit sē vetmē sa gāb o lēlē
sa v·wōt.”

Ni roñ “Lēwak!” **Ti o lēlē so wōt.**

Wa ni m·kal bas i vre, roñ “Lēbul!” Ti o lēlē so tbēñ.

O nti mērmer neñ so to. To kēl sur ra tman tan i vven.

I Wgatgon m·mōl sē ma, ni m·kal sē sag, ni roñ “Lēwak!”

O lēlē m·wōt, ni m·kal sē sag o nti mērmer obek a llon.

Na llon me·ttās sur ni, ni roñ “Qa! Na m·tētē nawon gor nēk. Na vit gān atwal nēk! Mrag va·wē!”

Titi, o Wgatgon neñ m·togtog avvan, m·qōñ, ni so van kēl ma i vre.

Ni m·van kēl ma i vre, sur o nti mērmer neñ m·roñ sē: o nēr t·taktak t'a gvur.

I Wgatgon m·tur wor a vre, ni t·lak wālōg o gvur ti, ni t·vit ti ni roñ “Na m·los mē ni m·to! Na m·los mē ni m·to! Na m·los mē ni m·to! Na m·los mē ni m·to! ”

Ni ka to·twa o ās ti ni t·lak wālōg o gvur ti.

**Ni m·lak wor avvan, ni so mōl kēl.
Titi, mērmer neñ so tog tavul kēl gin i ra
vven tan i tman.**

O sususrig sa ni gēn m·bas wor t·aē sa le.

Kov

Charles Maklēn

Dōrig ~ 6 August 2003

**O tare o mērmer bul rō, ra r'mērmerat bul
rō valrēg ma tbirār.**

**Tōlnēr m·togtog, a— van, o tare mērmer sa
roñ ~ rār s·van qisqis wabēg ngatōlnēr.**

**Rār m·van, rār m·van vak neñ, min tuar vāt,
rār qisqis wabēg t' a mke vāt rār tek sē o
kov so gav ma.**

Kov m·gav ma neñ, roñ: "Kmur t·daksav ti?"

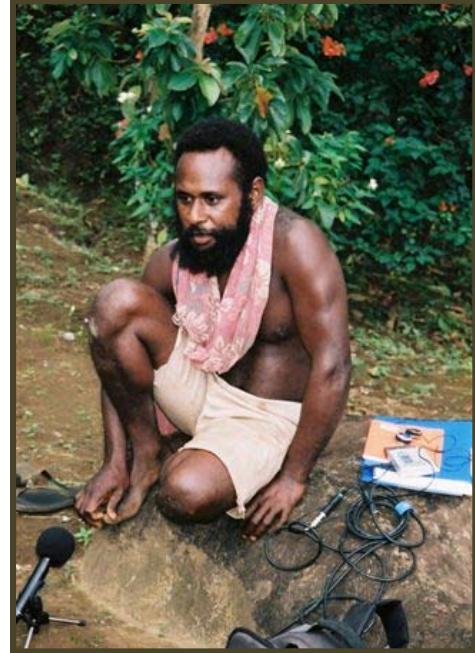
**Roñ "Kmār s·qisqis wabēg ngakmār valrēg i
tbikmār."**

Roñ “*Trē tbikmur,
trēkmur, na ov na row!*”

O kov neñ so gav kēl.

**Rār m·mōl ma a vre, rār
so vit min tbirār roñ:**

“*Kmār m·van kmār m·qis-
qis wabēg ti! Kmār m·tek
sē o kov so gav ma. Kov
m·gav ma neñ, roñ:
'Kmur t·daksav ti?'*

Roñ: 'Kmār t·qisqis wabēg ti.' Roñ 'Kmur t·qisqis wabēg nga sē ti?' Roñ 'Ngakmār valrēg ma tbikmār.' Ti ni so vgōl ma kmār ni roñ 'Trē tbikmur, trēkmur! Na ov na row!'..."

Tbirār so vit min rār roñ: “*Talōw, kmur s·van kmur s·tar o dari o tot, kmur s·van kmur s·rām mke vāt sa kmur s·tek sa ni ka s·gavgav ma, ni s·rowrow sag aē. Ni s·butbut na rñon ror a mke vāt aē, kmur gēn s·rām o dari tot aē neñ le.*”

**Rār m·van rār m·tar o tot, rār m·van ma,
s·doñ t' a mke vāt neñ ni s·butbut t' aē —**

rār m·qisqis wabēg nok mlēti, m·tek sē o kov so gav ma.

Kov m·gav mlē ma, roñ “Kmur t·daksav ti?”

Roñ “Kmār t·qisqis wabēg ti.”

Roñ “Nga sē?” Roñ “Ngakmār valrēg ma itbikmar.” Roñ “Trēkmur, trē tbikmur, na ov na row!”

Ni ak m·gav sē, ti v·marmar. O dari o tot me·tur marmar na rñon, rār so qriñ ni rār m·vus mat ni.

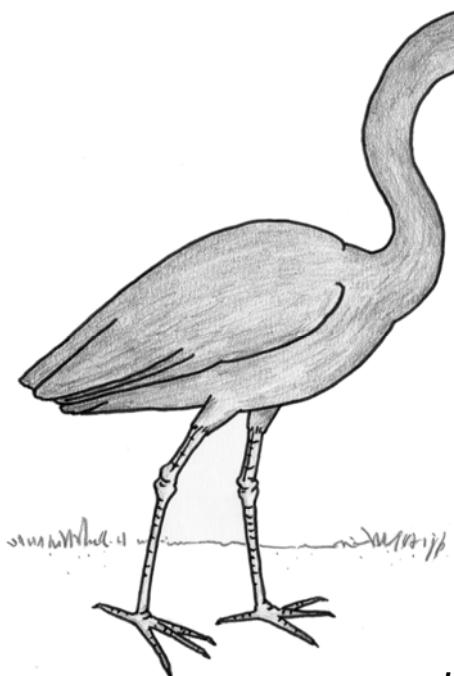
Rār me·sbut bas, rār so van ma min i tbirār, roñ “O kov gēn seg le. O kov gēn sa so·vōvgōl ma min tōlgēn le.”

Tbirār roñ “Vawē! Gēn so·tqās o kov neñ. La kmur s·van kot o darga, kmur s·van vak kmur s·kot o darga sa, gēn ka s·kotkot aē, ar te vanvan vga te vak gēn neñ sa gēn ka so·wse kot te aē. Tekgor kmur s·van wōn i tbikmur.”

Rār m·van vak, rār t·kot o darga ti, tuar roñ:

“Tbidār m·wes gor darga dēn dār vak sa sur sa?

*Seg gēn m·kot nok
a—vvan darga seg
me·ññis nok! Dār
s·van barbar vak seg
dār s·kot vak sa?"*

Rār ak rār t·kot ti, rār
m·roñ wor sē ma le darga
neñ, roñ “*Wowē! Kmur*
t·daksa ti?” **Roñ** “*Kmār*
t·kot o darga ti. - *Kmur t·kot*
o darga sur sa ti? - *Kmār t·kot ti sur o kov.*
Ngakmār valrēg ma i tbikmār.” **Roñ** “*Va·wē,*
ngagēn!”

Rār m·mōl kēl ma a vre rār m·vit min
tbirār, tbirār roñ “*Na gēn m·vit min kmur*
neñ le! *Roñ ar tog vanvan rās te vak, kmur*
s·kot wor gēn ka s·kotkot aē.”

Tōlnēr me·wdōn bas o āv, tōlnēr to·sul o
kov ti, tōlnēr m·roñ wor sē ma le dawesñal
roñ “*Qarñō! Tōlkmi t·daksav nok ti?*”

Roñ “*Bek, tōlkma va gēn, so·wse wdōn te o*
āv”. **La tōlnēr va me·wdōn nok o āv.**

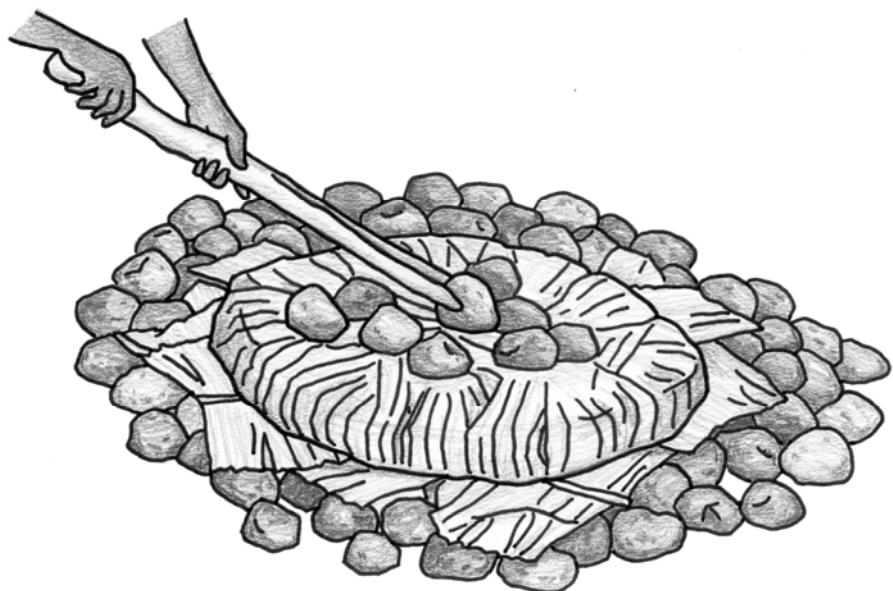
**Tog galāg wor, m·roñ wor sē le dawesñal
roñ “Qarñō! Tōlkmi gēn m·daksa nok dek?”**

**Roñ “Tōlkma gēn me·wdōñ nok o āv dek le, o
āv me·nnot nok.”**

**Tōlnēr so tog avvan, m·roñ sē ma “Qarñō!
Tōlkmi t·daksav nok ti?”**

**Roñ “O āv gēn me·nnot nok dek le.” La tōlnēr
va to·blāt nok dēn o vāt ti.**

**Tōlnēr m·togg tog avvan, m·roñ sē: “Qarñō!
Tōlkmi m·daksa nok ti?”**

**Roñ “Tōlkma gēn to·bablāt nok dek le.” La
tōlnēr va m·tētqēv nok, ti tōlnēr tog rē
wor nok ti kak so·rkāt.**

Tōlnēr m·togtog a—van m·roñ sē roñ
“Qarñō! Tōlkmi t·daksa nok ti?”

**Roñ “Tōlkma to·tētqēv gēn t' dek.” La tōlnēr
me·rkāt bas nok, m·gāngēn bas nok.**

Tōlnēr t·vēl tavul gor namitōlnēr o viror ti.

**Roñ sē ma roñ “Qarñō! Tōlkmi t·daksa nok
ti?” Roñ “Bek, tōlkma gēn me·rarkāt nok dek,
tōlkma so·vagēn sur s·gāngēn dek le.”**

**La tōlnēr va m·gāngēn bas nok, tōlnēr t·to
nok ti.**

**O tare mērmer mērat bul rō m·to mō,
tbirār a twur ni me·kris kēlkēl sur le
gwur.**

**Me·kris kēlkēl sur le gwur neñ a—van,
me·ttav tgin o qti kov — so lat tgin o nge
qarñā gvur.**

Bas tōlnēr so toto.

**Toto sag neñ, i tuar o mērmer mērat sa so
vēg a mke mtō. Tuar m·vēg mke īa, tbirār
m·tog le qātgi wiag.**

Tañro sa m·van sē ma, tōlnēr nok obek.

Roñ “*Na m·tililēr gor tōlkmi, na vit gān atwal tōlkmi! Ngāk gēn o qti kov ave sa le!*”

M·van sag, me·tur o qti kov sa s·gān, so tur la wor o ta! **Roñ** “*Na m·qis tas ta! Na m·qis tas ta!*”

M·ām sē tōlnēr le gvur, obek; vriza srēg tōlnēr.

Vriza srēg na bna tōlnēr sag va—van, m·roñ sē o waqiqtimān to·tatwa ti.

Waqiqtimān to·twa ti roñ:

*Wovile le meke sa?
Wovile le meke matu.
Qete damlōw le meke ūna.*

Ni roñ “*Twa sē mlē! Twa sē mlē sur na s·roñ tavul!*”

*Wovile le meke sa?
Wovile le meke matu.
Qete damlōw le meke ūna.*

“*O, na m·roñ tavul nok.*”

M·van sa, m·tek vak le qātgi wiag, magte t·tog ti.

**M·row vak kak s·vus mat ni, magte so krās
ni gin gai wiag.**

**M·van sag, m·tek sag, tuar lōmgāv a mke
mtō. Van sag kak s·vēg sag, so aq ni gin
wēgi mtō.**

**M·row vak le qte ūna, tuar a mke ūna so aq ni
gin wēgi ūna.**

**Ni m·row mlē ror ma, ak s·vus mat i tbirār,
tbirār so krās ni gin o gai wiag.**

**M·van sag le qte mtō, tuar so aq ni gin o
wēgi mtō.**

**M·van mlē sur le qte ūna sa, m·aq mlē ni gin
wēgi ūna: ni m·mat, m·sōv ror le tan,
va·mat.**

**Tare lōmlōmgāv, tuar mke mtō, tuar mke
ūna, rār so vit min tbirār roñ:**

*“Nēk s·tek sē gin o tañro neñ! Ni m·mat nok le:
ni va·ēs mlēti? Nēk s·tek wa o wdōdō to·wsir
na mtan ti? Neñ en ni m·mat nok? Neñ en
kmār sēw āt sur ni m·mat nok, la kak o wdōdō
so·wse wsir te na mtan, kmār tē sēw tēmē āt.”*

**Tbirār m·tek gin na mtan neñ, o wdōdō
to·wsir nok ti.**

Roñ “*Ar sēw ma! Ni m·mat nok, o wdōdō to·wsir na mtan ti!*”

Rār m·sēw ror, tōlnēr m·tar sē o rga, m·rañ o gawetga ak so·ttāg ni, so·ssāñ ni, o gawetga to·mamlat ti.

Tōlnēr m·nōs kēlkēl va—van, so van rañ o gawol, m·van ma me·ttāg sē ni, o gawol so mlat.

Tōlnēr m·la o wavlis, o twāsi wavlis, wa so·ñrāg gin na kren, wa tōlnēr me·ssāñ ni, so ssāñ lala.

O lōsgi o susrig blemraw gēn sa le. Varean.

Liwat

Selwyn Wesur

Dōlav ~ 25 August 2003

**Na, i Selwyn Wēsur. Na va·mrōs na susrēg
o susrēg tmagēn vatgin o liwat m·daw sag
neñ a Qetēon, gin o wasñin gin o Rogawol
o bō aē ni m·van dēñ ror a Lōlōwrig.**

Susrēg tmagēn sa m·van tme sa.

**O rqa tan namon o mērat, i ntirār s·rō; nēr
m·sagsag sag neñ a—van: mērmer s·rō sa,
vālqōn rār s·van llos ror gin tuar wasñin
kma t·var ti kak a Lōlōwrig.**

**Rār so lolos a—van, rār s·tek wor sē: tōlnēr
nok s·tōl.**

**Tōlnēr so llos a—van dēñ o rāvrēv, rār so
mōl kal kēl. Mōl kal kēl tme sa, mērmer
neñ me·tger nok.**

Le tuar rorwor, mlē vatmē.

**Tōlnēr sagsag a—van, tare mērmer s·rō sa
so sēw kēl mlē ror sur so·llos, dēn o
wasñin sa Lōlōwrig.**

**Tōlnēr so·llos a—van wa o rāvrēv, rār so
mōl kal kēl o brinti mērmer sa so tger kēl
le gatgis.**

**Vnōs vālqōn gēn tēmē sa le. Vāl mrān, rār
sēw ror so·llos. Rār wor bul rō. Tek sē tēmē
sa, tōlnēr nok bul tōl.**

Wa vatgin s·mōl, rār wor bul rō.

**Vnōs vnōs a—van, rār so dōm āmēm nok o
tuar o sal sur rār s·gal kal mērmer sa.**

**Rār m·van sa, so vit min i vverār tan tmarār
roñ** “*Vālqōn, kmār sēwsēw ror sa, kmār
s·tektek tuar brinti mērmer so lolos ma kmār,
la kmār vatgin s·mōl kal kēl ma, ni obek nok.
Kmār wor sa, kmār s·mōl kēl ma la — kmār
va·mrōs kak gēn kak s·la kal o mērmer neñ
ma.*”

Bas, o tamin tan o vēvin neñ so vit roñ:
“*Bek, gēn s·daw wor tēmē sa i.*”

**Nēr me·srig o rga, me·qtēg tgin gāvrinēr,
me·srig dēn ror le gatgis; nēr m·vatka t'aē
wa o vtāl ve·beg, o tlēs, o wtag, o īna — van
dēn gēn ror neñ le.**

**Me·mmat mlē ror le rorwor, rār so sēw kēl
mlē ror sur so·llos. Rār to·lolos ti m·tek
ēs: i at sa so van kēl mlē ma.**

**Tōlnēr nok mlē bul tōl. Me·lolos va—van,
tuar gēn sa ka m̄rag o mtatē, so vit roñ:
“Dār gēn s·daw t̄me sa le!”**

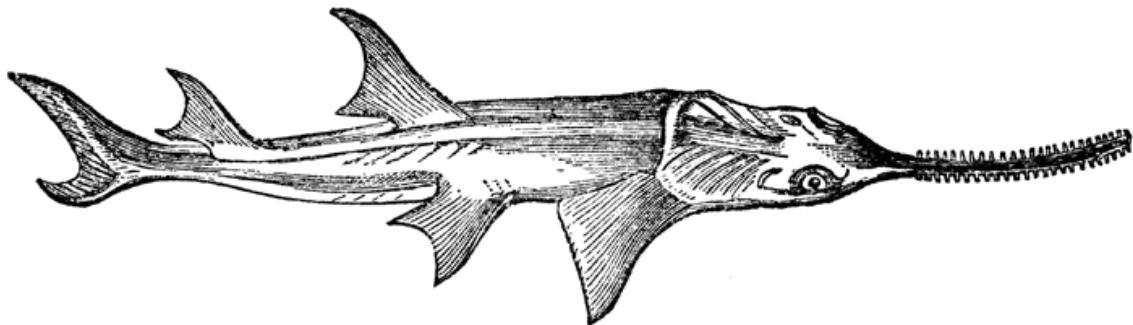
Roñ “Tek mē o va sag neñ!”

**Tōlnēr me·lolos a—van, o mtatē neñ so vit
roñ: “Ar tek kal ka neñ sag neñ! O vtāl ve·beg
to·tka t' sag neñ i!”**

**Tōlnēr m·row sag sur o vtāl ve·beg neñ, so
vit mlē roñ: “Tek sag o tlēs to·tka gēn t' sag
o!” Wa tōlnēr so van sag sur o tlēs, so vit
roñ: “Tek sag o suak to·tka gēn t' sag o!”. Wa
tōlnēr so van sag sur.**

**Van van a—van, van dēn atwal sag neñ, gin
varanēr neñ nēr so sag atwal.**

**Nēr sagsag neñ a—van, i tma i rōrqa sa
me-tsōñ o vus s·tōl, ma wātqēñ (s·tōl)
vatgin s·ven o mān. Vāl mrān tōe sa,
tōlnēr t·van gētgēt ti.**

**S·van gētgēt atwal neñ, tōlnēr t·ven o mān
ti wa i rōrqa ka sa m̄rag o tdun vēwē rār
s·ven lala tēmē, la o brinti m̄erm̄er ka o
liwat sa, nē t·ven ti, nē t·ven lala atwal ti.**

Vnōs vālqōñ gēn tōe neñ le.

**So·mmat ror le rorwor, tōlnēr so van
gētgēt.**

**Van gētgēt wa, o m̄erm̄er s·rō sa s·ven lala
tēmē o mān, m̄erm̄er liwat sa t·ven lala o
mān ti.**

**Bas, tare m̄erm̄er sa m·tektek vatmē: rār
t·daw nok ni ti, roñ: “Nēk wa — kmār m·la
wor nēk ma, la tōlgēn s·van gētgēt tōe sa ti
nēk t·ven lala dēn kmār ti.”**

**Brinti īermēr īerat sa m·roñ, ni so roñ
va·ttās sur.**

**Nēr m·sagsag tal mlē neñ va—van, so vit
roñ:** “*Tōlgēn sēw kēl mlē le gatgis tōlgēn so
lолос аē!*”

**Tōlnēr m·sasēw ror neñ, me·lolos va—van,
wa vatgin kak s·mōl kal kēl, ti o brinti
īermēr liwat sa roñ:** “*Na wōdek vte mōl
tētēg late kmur. Kmur wa kmur m·la wor na
āt, la tōlgēn s·van gētgēt tēme sa wa kmur
s·ven lala tēmē o mān wa na t·ven lala o mān
ti, ti kmur t·vit roñ kak kmur m·la wor na āt, la
kmur gēn s·mōl kēl wor sur i vvekmur dek tan
i tmakmur, la na na me·mōl kēl.*”

**Ni to·vavgat tēme sa ti — tuar īermēr
m·sagsag gor ni, sutwal so vrisa kal.**

**Van sag, m·vit min i vverār i tmarār, m·la o
sōm tmagēn, o wde, so sēw sēwēl kēl ma
— kak t·la min ni ti wa nēr to·vōr ni ti, na
glon nok o mās!**

Nēr roñ: “*Kal kēl ma sur nablañ o wde ne, o
sōm ne, ngañ o gāngēn ne!*”

Titi o mās neñ m·van dēñ nok gin mamñan.

**Nér t·tāñ ma naminér o vriñriñ neñ ti wa o
sōm tmagēn, o wde, o gāngēn, o vriñriñ
ka ges kak vatgin s·la min ni.**

**Titi ni so ris bas atwal wor o mās ni so sēw
tger atwal.**

**La gin o wasñin neñ ka t·sag gēn dek o rqa
~ ka īrag ~ o rqa, namon o īmerat ma ra
nōntōn, o vāt t'aē t·sag gēn mlē t' dek
me·dēñ gēn dek le.**

**Ti o ssa wasñin neñ, nér t·var ti kak
Lōlōwrig, nēk s·van ma aē, nēk s·van ma
kak to·rrēv galāg ti nēk s·tek ror o tuar
vāt nér s·tek atal wor īrag wa o liwat.**

Sag gēn dek gēn wor o susrēg tmagēn le.

Watgōrgōr

John Star

Dōlav ~ 25 August 2003

**Tuar qōñ, tuar tdun sa, namon o ak sōsō
vilwo aē.**

**(Le wasñin sa, gēn t·var ti ak o ‘kenu’; aṁo,
gēn t·var ti ak o ‘ak sōsō’.)**

**Ni s·rev namon o ak neñ, ni s·sō ror; ni
s·rēñ bas namon o wabēg vat le mōs, ni so
snōn le mon o wāwōr gēn t·var ti ak o
‘vug’ — o wāwōr t·le naw.**

**Ni m·tar namon tuar o rga ka o gaqal, ni
m·dit sōnsōn wagetga, ni so sō mi; sō mi
va—van, ni t·tekgor tuar o rga ti.**

**Va—van, ni roñ “O, tgolgol wōdek gēn o rga
seg na s·qāg namuk o vug t·aē.”**

**Ni so qāg namon o vug neñ, sōv sōv sōv a—
van dēñ ror neñ le on, ni so mōl kēl.**

Mōl, ni m·sag va—van, o mrān me·tvalēm ni

m·roñ ni roñ “Va·sār wōdek gēn nok dek.”

Ni so van kēl, ni m·la o mtō, ni m·la o gār,
ni so sō mi. Ni m·rev namon o ak neñ ni
so sō mi.

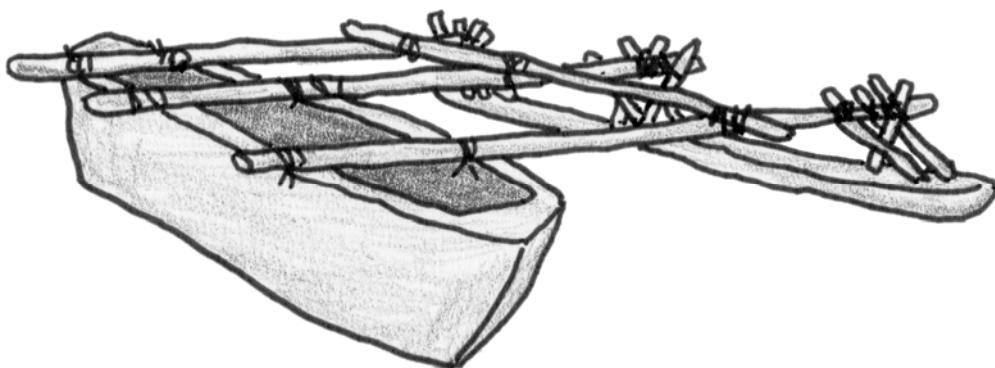
Sō sō sō va—van, m·dēñ aē ni m·sir o mtō
neñ ni m·qāg t' a mke danaw: o naw m·tar,
me·twag, ni so druñ ror, namon o vug neñ
t·sag ti.

Ni so lēg tuar o brinti vāt tgin namon o
gaqal neñ, ni so dudñēg ror. Dudñēg ror
va—van, m·dēñ aē, m·qal namon o vug
neñ, ni so rev kal.

Rev kal sag va—van, m·dēñ sag, ni m·tek o
mās va·vvōr!

M·tul sag a mke namon o ak neñ, ni so sō
kēl mi.

Sō mi, sō mi va—van, dēñ sag salēn le on,

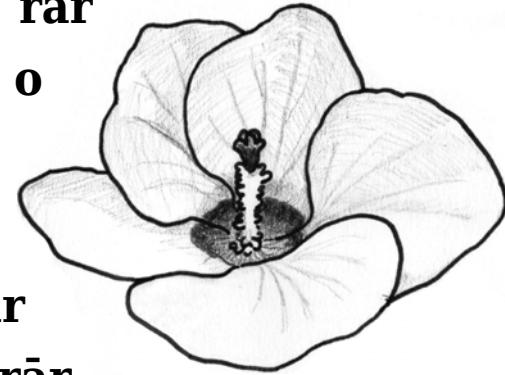
**ni t·rev namon ak ti, la namon o ak neñ:
va·mmāt va·mmāt!**

**Ni m·tek sē: tare mērmer neñ t·oror t' le
on, rār bul rō.**

**Rār t·oror t' le on neñ, rār
t·van t·vāl namirār o
twās vār ti.**

**Dōn rār to·qlil ti o
matga ssōñ. Dōn rār
t·vēlvāl vēwē ti, dōn rār
s·vēlvāl wor va—van, rār so tul o tawsin ka
ni ka t·tur ka t' le tinin ne.**

Rār so la gor makin.

**Rār m·tek i at neñ t·vōñtāg ma namon o ak
neñ ti va—van, rār so rowrow ma, rār roñ:
“Nēk t·daksa ti?” Ni roñ: “Bek, na m·van tas
wor namuk o vug, na m·mōl kēl ma ti na t·rev
namuk o ak ti, la na t·revrev mtēl ti.”**

Ni s·rev galāg wor wa ni so sag mabsēg.

Ni s·rev galāg wor wa ni so sag mabsēg.

Rār roñ: “Bek, kmār so briñ nēk.” Ni roñ

*“Auu! Kmur vte briñ late na, na t·dawdaw
mtēl ti wa na va·lwo!” — “Obek, va·wē! Kmār
so briñ tek sē nēk, ak gēn dawdaw mtēl, titi
nēk qra rev magseñ. Ti nēk s·tur le tinin!”*

Ni m·van neñ ni so tur gin o wtē le tinin.

**Tuar m·tur gin o kērin, tuar m·tur gin o
qātin.**

**Na m̄la i at sa m·row wor sē, irār m·savut
atwal namon o ak sa rār so vrisa mi!**

M·van sag, t·tul t· sag neñ le vbōnma.

**Ni m·tektek vetmē dek a—van, ni so tē vit
tēmē o sav, ni so mōl.**

**Ni m·la o mās neñ ni m·van ni so sig o mās
neñ min i rteñteñren sag neñ a vre.**

**Sig o mās neñ va—van, gan wor mvēs sur
ka ler ni wor sutwal.**

**Ni m·van ma ni m·gāvtun wor ni m·gān va—
van —**

**M·bas, ni so van kēl mlē le mōs, ni so gil
mlē ma o wabēg. M·rēn bas, so qāg kēl
mlē le mon o vug neñ, so rev kēl mlē
namon o ak neñ so sō kēl mlē.**

Sō ror va—van, so dudnēg kēl mlē t' aē sa ni ka m·dudnēg mō t' aē.

Ni m·sag va—van, mrān me·tvalēm, ni so sō tek kēl mlē.

Ni m·sō ror, ni m·sir mlē o mtō, ni m·qāg neñ, o naw me·twag, ni m·tek tavul namon o vug neñ ni so dudnēg mlē namon o gaqal neñ ror.

Dudnēg ror, m·qal kal namon o vug neñ, so sō kēl mlē mi.

Sō sag neñ, t·rev mlē namon o ak neñ ti la t·revrev mtēl ti.

Va—van, rār so rowrow mlē ma.

Rār m·row ma neñ, rār roñ: “Kmār so·briñ nēk?” Ni roñ: “Kmur te briñ late na, kmur o tiktik magmagvis! Namuk o ak sa va·lwo i!”

“Bek, va·wē! Kmār daw tek wor, kak va·mmāt ti kmār qra toto kēl dēn, nēk qra revrev magseñ. La nēk s·row tur t' le tinin.”

Ni m·tur le tinin, tuar m·tur le qātin, tuar m·tur le kērin; rār m·savut tal wor namon o ak sa, rār so vriska mi!

Van vriska mi va—van, m·tul t' sag neñ le

vbōnma, ni so vārus rār ni roñ: “Kmur sa, kmur sagsag ave?” **Rār roñ:** “Bek, kmār sagsag wor aē sa i.” — “Ti ngāvrikmur ave?” — “Gāvrikmār gēn. S·van vak, nēk va·mrōs tek gāvrikmār, van ma nēk s·tek. Nēk s·van vak, van vak, nēk s·tek, le brinti qarñā vāt ka wor — la otiiik ē! Gāvrikmār gēn sa le!”

Ti rār so ~ O tdun neñ so van kēl vak ma, rār so van kēl vak ma, rār so vit kēl min ni rār roñ: “Nēk te vitvit te sur kmār! Kmār sa, kmār gēn sa kmār so·bibriñ nēk le. Sur nēk magseñ, i ntuñ obek, kmār sa kmār gēn sa kmār so·bibriñ nēk le. O sav gongon m·la gin nēk, kmār so·briñ lala nēk.”

Ni m·sasag neñ va—van, tuar qōñ — van neñ, so t·la rroñ tuar o rqa ti la o rqa ve·lāg ka.

M·lala rroñ ni va—van, rār so mdov.

Qorwon min tuar tdun sa, m·daw o lē min tuar tdun neñ titi nēr so roñ bas aē.

Nēr roñ: “Ni t·daw vetme neñ ti wa ni wor magsen! Wa gēn t·tekgor wor ni ti! La m·daw

o dōdōm t̄me neñ wa gēn vus mat wor ni!"

**Nēr m·van atwal ma neñ, nēr m·la nāvsinēr,
nēr m·van ges ma neñ va—van, tuar roñ ~
nēr roñ:** "Nēk gēn neñ nēk s·ven mō ni a gvur
le!"

**La ngāvrōn sa, ni ka m·lēv wor o dōv, ni so
savtur gorgor o qarñā·gvur. Ti nēr m·van
ma, nēr m·van wālwēlōg bas namon o gvur
neñ; ni t·on t' a·gvur neñ ni va·vrēgēl nok
— Ni m·roñ le m̄sa ka to·mmāt ti.**

**Na m̄lan m·row wor sē tuar so lañ o dōv
dēn namon o ngē gvur sa, o vus m·wilwil
nok m·rañ salmat bas nok o vus.**

La nok tuar o viti malak tgin o gavus.

**M·rarrañ neñ va—van, ni m·sakra vtē ni tē
tare m̄ermer sa so qriñ tus non o bōr neñ
t' le vtitnin wor.**

Bōr neñ so tē la tēmē gin ni.

**I va sa m·tek sē non o bōr neñ so mlat wor
le tinin! Ni roñ "Va·sav sa i?"**

**Ni m·la sē mlē non o bōr vag·rō wa ni
m·ven mlē ni wa vatmē va gēn!**

M·los vetmē a—van non o bōr so bas — nēr

roñ: “*Gēn twēg wor ni!*”

Tuar so vrisa sur o qte āv a·gmāl, m·van ma wa m·uw tgin o gle dañdañ; o āv m·gān namon o gvur neñ ma ni.

Nēr to·vriza wālwēlōg ti roñ kak: “*Gēn so·vriza wālwēlōg o āv m·gān ni wa ni m·row mdov ul gin o wasñin ave gēn so ven ni aē!*”

O āv m·gān namon o gvur neñ va—van, m·gān bas o wagas neñ, m·gān bas o vivi vriñriñ dōl a·llon neñ va—van wa o āv ka m·law ka m·law!

O āv m·mat ror ti nēr m·tek sē ti i at sa t·on mlē t' le tnevron, wa o āv s·gān tēmē na tnevron!

O āv m·gān wālwēlōg bas wor o vriñriñ, tōtmōmi āv wor m·sōvsōv wor na mken ror la, s·gān tēmē natnevron.

Namon o tabña neñ t·on vēwē wor ti, namon o m̄sāk.

Ti nēr roñ “*I va sa gēn s·daksav māg?*” **Nēr so vanvan kēl.**

Tuar o ~ Tuar vre m·roñ aē, roñ “*O, gēn van briñ nēr!*” **Nēr so van ma.**

Nēr so van ma, nēr m·van briñ mlē tuar vre sa ka nēr m·van mō ma sur ni.

Nēr m·van ma neñ — nēr m·daw sē mlē kak nēr s·vatur ma ni — tare mērmer bul rō neñ m·vus mammat bas nēr!

M·vus mammat mō nēr ka nēr vat le tuar vre ka nēr ka m·vatur mō ma ni ka ni so kōñ latlat bas nēnēr o bōr, nēr me·twēg gāvrōn neñ —

M·vus mat mō nēr, titi tuar vre ineñ m·row mkēnēr ka nēr sa m·van mlē ma a·twur neñ, m·vus mat mlē nēr.

Ti, mērat sa ni m·tektek sur ni roñ “*O, va·wē tēmē, na t·daw t' sa va·wē tēmē!* Van wor vtē.”

Ti nēr mōlmōl kēl, ni so vit min tare

Watgōrgōr neñ: tare Watgōrgōr sa, ni m·vit min rār ni roñ: “Kmur me·briñ sār nok na, va·sār nok gēn dek le. Kmur to·briñ na sur revrev o ak ti, kmur me·briñ na sur o bōr s·la tēmē gin na, o āv s·gān tēmē na, kmur me·vus mammat bas nok o vre s·rō! La va·wē, ar sakra wor vtē — titi, nēr s·vus mat wor na.”

Ti, tuar qōñ neñ, ni m·van neñ ni so vit min nēr, ni roñ: “Kmi ka t·van ma ti kak kmi s·vatur ma na, kmi s·daw lala tēmē na sur o tare tdun bul rō to·briñ na ti, tare Watgōrgōr.”

Ti nēr roñ: “Ti rār sagsag ave?” **Ti ni roñ** “Rār ror neñ, kmi va·mrōs s·tek rār ti gēn s·van, na s·vasnāg min kmi sur gāvrirār.”

Nēr so van, nēr m·van ror neñ, ni m·vasnāg sur o gāvrirār ror le qarñā vāt sa.

Nēr so rañ ma o dada wrut. O dada rga ve·kōr so vēl o krav lēt t·aē s·daw vgar o āv le o qarñā vāt neñ.

O āv m·gān gān gān gā—n a—van, m·gān bas o wasñin neñ, rār la qarñain ka obek sur rār s·kal dov aē.

Rār so vōr matmat atwal wor a·llon neñ —

**ti nēr so rowrow sag nēr so vus mat atwal
o mērat neñ, nēr so vrēs mat ni.**

**Bul rō me·qriñ varga ni, m·tul ni ror be nge
gmāl, titi tuar o mērat gēn sa ka tuar neñ
m·daw o lē min ni, ni me·vrēs ni va—van,
so vrēs mmat ni.**

**Ti, o susrēg vatgin o Watgōrgōr ni wōdek
gēn m·bas gēn wor t' sa le.**

**La o Watgōrgōr gēn ka t·roñ nēr ti kak nēr
o tdun tiktik, vāl·rorwor ka nēr t·vāl o
twās vār ti gēn dōl ka gēn va·vrēgēl ak nēr
t·vāl o twās vār ti, o susrēg vatgin nēr gēn
bas gēn wor t' sa le.**

Vusvusmat

John Collection Wemaras

Dōrig ~ 10 August 2003

**Na, na i John Collection. Na t·tog t' a
Dōrig. Na va·mrōs susrig sur o tare tdun
v·marmar vata Llō.**

**Rār m·roñ na rrē i Vusvusmat ni m·tog a
Mkeon rār so van tek ni.**

**Rār m·van ror neñ, rār m·van vak a Mkeon,
rār m·tek sē i Vusvusmat ni t·tog ti a le
on.**

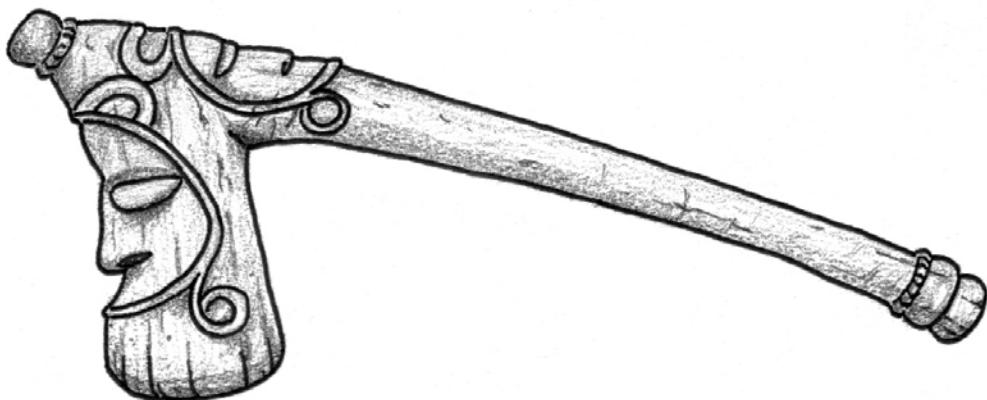
**Ni me·tvig liñrāg namon o watrar vatgin
vusvus o tdun ni.**

**Ti, rār roñ “Nēk va·vrēgēl mi tuar tdun aē sa,
na ssan Vusvusmat?”**

Titi ni roñ “Ni sag neñ!” La ini va!

**Tōlnēr so taktak neñ a-van, ni roñ “Va·wē.
Tōlgēn s·van, tōlgēn s·van a vre.”**

Ti rār m·tek sē: ni me·ttogvut ni so rañ

namon o watrar dēn le on.

**Tōlnēr so van, van sag neñ a vre; o nge
gmāl a mken - nēr t·kal tētēg wor o dro ti.**

**I Vusvusmat m·kal mō sag be nge gmāl, ni
so qrēt aqtē o didro.**

**Ni me·qrēt aqtē sur ka, rār kak s·kalkal
tiktik, titi ni so vus rār.**

**Ta- ni me·qrēt aqtē o didro neñ, i tuar
m·tur a le tan, ni so salvut sag be nge
gmāl; tuar m·tur a le tan, ni so salvut be
nge gmāl.**

Tōlnēr so kal sag a gmāl, tōlnēr so tog.

Ni roñ: “Ar tuqa, na s·van a le m̄sa!”

Ni m·van, ni m·la ma o dām ve·mme s·tōl.

Ni m·van mē ma neñ, ni so rēñ. Ni m·rēñ

neñ, tōlnēr kak s·gān.

Ni m·te sir tēmē me·wke galāg wor, ni
me·srāv wor o be dām neñ, ni so la min
rār rār so gān.

Rār t·tek tavul nok ti, roñ o dām ve·mme, o
dōdōm t·aē, kak i Vusvusmat s·vus mat
rār.

Tōlnēr so ñor, i rār m·te ñor tavul tēmē.

**Me·mmat ror, le rorwor, Vusvusmat so vit
min rār roñ “Tōlgēn s·van a ōt!”**

**Tōlnēr m·van sag neñ, ma lalkō nami tuar
neñ o qet, la bas atwal vatgin tuar o m̄sa.**

**Nami tuar mlē o qet, m·la bas atwal vatgin
tuar o m̄sa.**

**Titi, ni va·mrōs kak i rār so tutur va·lwo,
titi rār s·mōl tiktok titi ni so vus rār.**

**La i tuar neñ, ni m·rōrōvāl, me·lvit wāwēg
wor, tavlōn obek.**

Titi ni roñ “Namigēn o lēt obek.”

**Tuar neñ m·van vak le wtāltōl, so kōn lat o
vnō, so tur valrēg namon o qet.**

Tōlnēr mōl ma i vre, ni roñ “*Gēn s·wok o lōt
ñā kōr.*”

Ni so qāg o ñā min rār, ni roñ “*Kmur
so·wos!*” — kak rār so·wos, titi ni s·vus rār
aē.

Qāg ma o ñā neñ, me·run ror: i tuar neñ
me·tur wor gin o ñā, to·qriñ mgor ti, qāg
vak mēn tuar neñ ti ni t·la dēn o wigin ti.

Ni roñ: “*Na wedek s·vus rār be tono·āv.*”

**La m·tono·āv neñ, Vusvusmat ni t·āl wor ti,
rār mlē rār t·āl wor ti.**

**A-van, āv me·nnot, so tqēv. Me·tqēv neñ,
tōlnēr so tog.**

Ni roñ “*Na s·vus rār - Rār s·lōtlōt titi na so vus
rār!*”

**La tōlnēr m·lōtlōt neñ, rōrqa t·lōt ti rār
m·tog tgētgēt wor.**

Rār t·tekgor ti, roñ “*Tekgor i va s·vus van
dār!*”

**Lōtlōt bas, tōlnēr so tēv bas, i Vusvusmat
ni m·tek tavul rār roñ i rōrqa neñ sa, rār**

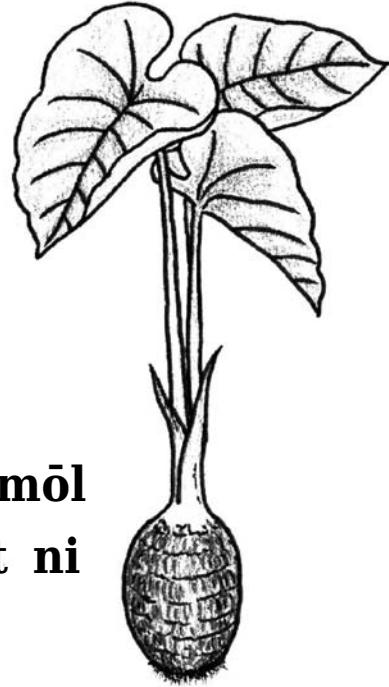
v·marmar!

**Titi, m·la bas n·garār o lōt; le mōnōn, la
n·garār o wde min rār o qet -**

Ni so vavgat ni roñ: “*Rōrqa, na m·tek tavul kmur. Kmur m·van ma sa: vit tuar sē wor, m̄rag na v·vus kmur. La na m·tek tavul kmur, tōlgēn v·tatrēs wor. Ngakmur o qet ne, ngakmur o lōt ne, n·gakmur o qo ne; nablekmur o tañ sōm ne.*

*Vawē! Talōw, kmur s·mōl,
kmur s·tog gor a Llō; na, na
s·tog gor a Bēam.”*

**Titi, me·mmat ror, rār so mōl
kēl ma talōw, i Vusvusmat ni
so tog ror neñ.**

**O sususrig sa, na t·susrig t' naqri, ni o
susrig blemraw vata mō, vata mke vara
gēn.**

**O lōsgin gēn sa le. Ni gēn m·bas wor aē sa
le.**

